

לימוד באיסטנבול

עפרה בנג'ו

באווירה המתוחה השוררת כיום ביחסי טורקיה ישראל יש סיפור מרחיב לב: כנס "לימוד" באיסטנבול. זו השנה החמישית שהקהילה היהודית באיסטנבול עורכת כנס כזה כדוגמת זה שנערך באנגליה מזה עשרים וחמש שנים. המיוחד בכנס השנה הוא שעת המבחן שנמצאים בה יהודי טורקיה מאז המלחמה בעזה והשלכותיה על הקהילה. בכנס שנערך לאחרונה ונמשך יומיים השתתפו לא פחות מאלף ומאתיים יהודים בני גילאים שונים המהווים כ-6% מחברי הקהילה וכשהמארגנים נאלצו אף להשיב ריקם פניהם של משתתפים רבים אחרים בשל חוסר מקום. כדי להבין את משמעות הדבר יש לומר שבאנגליה עצמה מספר המשתתפים בכנסי לימוד מגיע לכדי אלפיים מדי שנה.

מה שעורר התפעלות באופן מיוחד הוא הלכידות הפנימית של הקהילה שלמרות הכל ממשיכה להיות תוססת, יצירתית ובעלת תושייה וסקרנות אינטלקטואלית. הכנס גם הפגין את הכושר הארגוני הבלתי רגיל של יוזמיו ורוח ההתנדבות של רבים מבני הקהילה. למעלה מ-150 דוברים ויוצרים מתחומים שונים השתתפו בכנס. מגוון הנושאים שעסקו בהם היה רחב ביותר וכלל תחומים של חינוך, היסטוריה יהודית וכללית, יחסים בינלאומיים, כלכלה ופיננסים, ארכיטקטורה, סדנאות אמנות ויצירה, תיאטרון, מוסיקה, ריקוד, קולנוע וספורט.

השם שנבחר לכנס לימוד השנה הוא לא במקרה "סלאם/שלום" בטורקית ובעברית, בחירה המצביעה על כמיהת יהודי טורקיה לשלום בינינו לבין הפלסטינים. במה מרכזית ניתנה הפעם לדו-שיח בין נציג ישראלי לנציג פלסטיני (חידוש מעניין לכשעצמו) על הסיכויים להשגת שלום באזורנו. שכן בטובתם ושלא בטובתם נשאבו יהודי טורקיה לסוגיית הסכסוך

בינינו לבין הפלסטינים וביתר שאת מאז המלחמה בעזה. יתר על כן, נוצר מעין קשר גורדי בין הנעשה אצלנו בשאלה הפלסטינית לבין מעמדם של היהודים בטורקיה, יחס החברה המוסלמית כלפיהם ועתידם במדינה. אין ספק שבשנה האחרונה חוותה הקהילה זעזוע עמוק עקב גילויי אנטישמיות גלויים וסמויים יותר. מהדיונים בכנס ויותר מכך משיחות מסדרון עולה תמונה של התערערות הביטחון שאפיין קהילה זו משך דורות רבים והתגברה התחושה שהקהילה נמצאת על פרשת דרכים.

תחושות אלו מקיפים בני נוער ומבוגרים, אישים מבוססים בחברה הטורקית הכללית וגם אנשים מן השורה. בני נוער יהודים סיפרו כי בבתי הספר הלא יהודיים חבריהם האשימו אותם בנעשה בעזה ונוצר זיהוי של היהודים עם הישראלים. במהלך מבצע "עופרת יצוקה" יהודים חוו מדי יום את ההפגנות ושרפת דגלי ישראל ברחובות איסטנבול והיו חששות שההתפרעויות יופנו לעברם. בקהילה העסקית שהיא רוב מניינה ובניינה של יהדות טורקיה יש הצטמקות, בין היתר, לאור העובדה שהשלטונות מעדיפים לתת זיכיונות לאנשי שלומם. כך למשל יהדות איזמיר שהייתה בעבר קהילה משגשגת הולכת ונעלמת מנוף העיר. המסרים המטפטפים מלמעלה ובעיקר מראש הממשלה טייפ ארדוגאן אינם מוסיפים לתחושת הביטחון של הקהילה, אם לנקוט בלשון המעטה. אמנם עיקר ההשתלחויות הן נגד ישראל, אבל פה ושם יש גם רמיזות אנטישמיות כמו ההופעה של ארדוגאן באוניברסיטת ילדיז YILDIZ בתחילת אוקטובר השנה שבה שיבח את כושרם של היהודים בתחום היזמות והמסחר אבל בתוך כך הגניב נימות אנטישמיות.

אם תחושת האיום הנה כללית ומקיפה את מרבית יהודי טורקיה הרי שאין תמימות דעים לגבי הדרך שיש לנקוט בעתיד. חלק מבני הנוער רואה בעלייה לישראל את הדרך הטובה ביותר לפתרון הבעיה. בני נוער אחרים ימצאו דרכם לאירופה וארה"ב ואחרים יישארו

באיסטנבול. הקשישים מבני הקהילה רואים עצמם מושרשים באדמת טורקיה ולא יוכלו

לעקור עצמם לישראל במיוחד כאשר השפה העברית אינה שגורה בפהם. נראה

שההתחבטויות הגדולות ביותר מצויות בקרב דור הביניים. חלק מסוים חושש מאוד

מההתפתחויות בטורקיה וסובר שאין עתיד ליהודים שם ומתחיל לחפש חלופות אחרות.

חלק חשוב אחר סבור שיש להילחם על העמדות והדעות ובאופן זה לשנות את היחס הן

כלפי היהודים והן כלפי ישראל.

כנס לימוד הוא אכן התשובה ההולמת ביותר לאתגרים הניצבים בפני יהודי טורקיה. עם כל

החששות והספקות המלווים את הקהילה, אין רואים קהילה שבורה או אובדת דרך.

אדרבא, הארגון המופתי של ימי העיון והעניין הרב שגילו באי הכנס בהרצאות ובפעילויות

השונות מעידים כאלף עדים על חיוניותה של יהדות איסטנבול ורצונה לקחת את גורלה

בידיה ואף להשפיע על הכיוון שתצעד אליו טורקיה וכחלק ממנה גם יהדות טורקיה. אין

ספק שיהדות זו ניחנה בזיקה עמוקה לטורקיה אך היא גם רואה עצמה כגשר של רצון טוב

בין טורקיה לישראל.